

НАПРЯМ 14. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРОВОЛЬТАЇКИ В УКРАЇНІ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-502-3-63>

Дем'янчук О. І.,

*доктор економічних наук, професор,
директор Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
та національної безпеки
Національного університету «Острозька академія»
м. Острог, Рівненська область, Україна*

Сенько В. В.,

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Національного університету «Острозька академія»
м. Острог, Рівненська область, Україна*

РИЗИКИ ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СЕКТОРІ

Енергетичний сектор є ключовим елементом економічної безпеки будь-якої держави, адже стабільність постачання енергоресурсів визначає конкурентоспроможність національної економіки, добробут населення та надійність державного управління. Для України цей аспект має особливе значення через геополітичне положення, залежність від імпорту енергоносіїв та тривалу енергетичну кризу, яка загострилася внаслідок війни з Росією. Враховуючи сучасні виклики, необхідно проаналізувати ризики, що загрожують енергетичній безпеці України, а також можливі шляхи їх подолання.

Одним із найсерйозніших ризиків є залежність від імпортних енергоносіїв. Україна традиційно була залежною від постачання природного газу, нафти та вугілля з росії. Незважаючи на зусилля щодо диверсифікації, імпорт залишається критично важливим для економіки. Це створює загрозу політичного тиску, адже росія неодноразово використовувала енергоресурси як інструмент впливу, що яскраво проявилось під час газових конфліктів у 2006 та 2009 роках. Крім того, залежність від зовнішньої інфраструктури ускладнює контроль над енергетичною безпекою, оскільки більшість маршрутів постачання

проходять через інші країни, що підвищує ризики перебоїв у разі політичних чи економічних криз.

Ще одним серйозним викликом є руйнування енергетичної інфраструктури. Повномасштабна війна спричинила масові ракетні атаки на об'єкти критичної інфраструктури, зокрема електростанції, нафтопереробні заводи та газові сховища. Це призвело до перебоїв у постачанні електроенергії, що змушує Україну покладатися на аварійні імпорتنі постачання з Європи. Багато великих промислових підприємств змушені скорочувати виробництво або повністю зупиняти свою діяльність через нестачу електроенергії. Відбудова енергетичної інфраструктури потребує значних фінансових ресурсів та міжнародної допомоги, що створює додатковий тиск на державний бюджет.

Дефіцит інвестицій у модернізацію енергетичного сектору також є суттєвою загрозою. Українська енергетика значною мірою базується на застарілих технологіях, що знижує її ефективність та конкурентоспроможність. Відновлювана енергетика, хоча й має значний потенціал, все ще не займає належного місця в енергобалансі країни. Додатково до цього більшість електричних мереж та газопроводів були збудовані ще за радянських часів і потребують капітального оновлення. Війна ускладнює доступ до міжнародного капіталу, оскільки багато інвесторів побоюються вкладати кошти у країну з високими ризиками.

Важливим фактором, що загрожує енергетичній безпеці України, є корупція та неефективне управління. Сектор енергетики традиційно має високий рівень монополізації, що перешкоджає розвитку конкуренції. Олігархічні групи контролюють значну частину активів, що ускладнює реформування галузі. Крім того, непрозоре тарифоутворення призводить до завищених цін на електроенергію та газ, що створює додатковий фінансовий тиск на населення та підприємства.

Не менш важливими є екологічні загрози, пов'язані з вугільною промисловістю та атомною енергетикою. Українські теплоелектростанції є одними з найбільших забруднювачів навколишнього середовища. Крім того, загроза аварій на атомних електростанціях, зокрема на Запорізькій АЕС, яка наразі перебуває під російською окупацією, викликає серйозне занепокоєння як всередині країни, так і на міжнародному рівні.

В умовах цих викликів Україна має здійснювати комплексні кроки для підвищення рівня енергетичної безпеки. Одним із ключових напрямків є диверсифікація постачання енергоресурсів, що вже відбувається через збільшення імпорту газу з Європи та перспективні проекти розвитку LNG-терміналів, які можуть забезпечити постачання скрапленого газу з США та країн Близького Сходу.

Ще одним важливим кроком є модернізація та відновлення енергетичної інфраструктури. Уряд у співпраці з міжнародними партнерами активно працює над реконструкцією пошкоджених об'єктів, проте цей

процес потребує значного фінансування. Одним із перспективних напрямів є впровадження «розумних мереж», які дозволять зменшити втрати електроенергії та підвищити ефективність системи.

Розвиток відновлюваної енергетики також має стати одним із пріоритетних завдань. Держава повинна стимулювати інвесторів через податкові пільги та державні програми підтримки, що дозволить збільшити частку вітрової та сонячної енергетики в енергетичному балансі країни. Децентралізація виробництва електроенергії також може підвищити стійкість енергосистеми, зменшуючи ризики централізованих атак на інфраструктуру.

Подолання корупції в енергетичному секторі є ще одним важливим напрямком реформ. Запровадження прозорих тендерних процедур, боротьба з монополізацією ринку та посилення антикорупційного контролю дозволять значно покращити ефективність роботи галузі.

Питання екологічної безпеки також не можна ігнорувати. Необхідно поступово скорочувати використання вугільних ТЕС та розвивати більш екологічно чисті технології. Окремої уваги потребує ситуація з ядерними об'єктами, зокрема Запорізькою АЕС, яка потребує міжнародного контролю та чітких заходів щодо безпеки.

Таким чином, енергетична безпека України стикається з безпрецедентними викликами, які вимагають системного підходу та рішучих дій. Диверсифікація постачання, модернізація інфраструктури, розвиток відновлюваних джерел енергії та антикорупційні реформи можуть стати ключем до створення стійкої та ефективної енергосистеми. Успіх цих заходів визначатиме не лише економічну стабільність країни, а й її здатність ефективно протистояти зовнішнім загрозам та забезпечувати власну незалежність.

Список використаних джерел:

1. Вербицька Г. Л. Управління економічним ризиком. *Фінанси України*. 2004. № 4. С. 34–41/
2. Вітлінський В. В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. К. : КНЕУ, 2000. 292 с.
3. Герасимчук З. В. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення / З. В. Герасимчук, Н. С. Вавдіюк. Луцьк : Надстир'я, 2006.
4. Дергачова О. Ядерна енергетика України: жертва на закляння. *Дзеркало тижня*. 2013. № 10. С. 1–9.
5. Дзьоба О. Г. Організація і планування виробничо-комерційної діяльності підприємств транспорту і зберігання нафти і газу : навчальний посібник. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2011. 467 с.